

IN ACEST NUMĂR: Olimpiu Boitoș: Să ne cunoaștem trecutul! Teodor Murășanu: Scrisori din provincie; Munteanu Mio: Ispitirea Sf. Evdie; Ciprian Doicescu: Pe Olt, *poezie*; Ioan Breazu: Opera poetică alui Lucian Blaga; *Cronica dramatică*: *Ruy-Blas* de T. Bugnariu; *Dări de seamă*: Teofil Bugnariu despre *Sărutul cel mai dulce* alui Septimiu Popa; Dr. Od. Apostol despre *Igiena națiunii* alui Dr. Iuliu Moldovan prof. univ. *Flori de o zi*: Șezătorile „Societății Scriitorilor Români”; O școală de Belle-Arte în Cluj; Expoziția Maria Drăgan — Cabadaieff; Note pe marginea unei noi reviste craiovene; etc., etc.

COSINZEANA

REVISTA LITERARA SAPTAMANALA

DIRECTOR: * * ABONAMENTUL: * * BIROUL:
SEBASTIAN BORNEMISA * 300 LEI IN TARĂ — 600 IN STREINĂTATE * * PIAȚA CUZA VODĂ 16

SĂ NE CUNOAȘTEM TRECUTUL!

de OLIMPIU BOIȚOȘ

La zile mari, de sărbătoare, lăsate de o providență care a calculat necesitățile sufletului omenesc, mărginit și el în puterile lui, ca orice existență de pe acest pământ, țărâna noastră (și nu numai el), aruncând pe un moment unealta de lucru din mână și primenindu-și vesmintele ce-i învâluie trupul, își supune de vecuri sufletul, cu regularitatea simbolică a scurgerii timpului, la o analogă primenire a forțelor sale, spre a relua în ziua următoare munca pentru existență cu un spor de energie și cu un suport de experiență asimilată în conștiință. Se adună în grupuri la sfat, în jurul cuptorului pe vreme de iarnă și în aer liber încălzit de soare vara, și își dapănă firul existenței din săptămâna trecută, își cerne prin sita memoriei zilele trăite ca să aleagă semințele scumpe de învățăminte pentru viață, cari se ascund în orice întâmplare și pe cari numai mintea omului le știe alege cu destulă siguranță. Sunt clipe când se făuresc proverbe de înțelepciune, sinteze de experiență a vieții, sau se crează anecdote, cari îmbracă viu sămburele de adevăr în coaja scilpitoare a unui colț de viață intuită.

Asemenea clipe de reculegere sufletească sunt și în viața popoarelor și printr'un astfel de moment sufletec trecem mai ales noi Ardelenii acum.

Răsboiul, pentru noi, a încheiat strălucit un capitol de suferinți dintre cele mai grele din câte sunt scrise în cartea vieții popoarelor. Un nou capitol s'a deschis după unire și datori suntem omenirii cu o pagină care să închidă în sine o ascendență de valori etico-sociale puse în slujba culturii — patrimoniu comun al tuturor popoarelor. Întâii ani de după răsboiu sunt clipele de reculegere

dela intersecția alor două epoci, când trebuie să privim cu ochii scrutători asupra trecutului, să vedem ce și cum am săvârșit în trecut, pentruca din această experiență, la care se adaugă îndemnul experiențelor streine și factorul permanent al veșnic-noului, descifrat din semnele vremii, să știm cum și ce să săvârșim în viitor.

De când zorii unei renașteri la conștiința propriului destin au surâs și neamului nostru, în pragul veacului trecut, Ardealul a fost permanent cu un pas în urma României de dincolo de munți pe drumul culturii. Mai târziu și mai sfios s'au descătușat din masa amorfă talentele creatoare, ca să coboare și aici focul sacru al zeilor pe pământ spre înălțarea, prin aceasta, a umililor pământeni legați prea mult de glie numai. După ce prin cei trei „luceferi” ai școalei latiniste, Ardealul a aruncat întâia dâră de lumină pe drumul larg deschis viitoarei propășiri a neamului nostru, în întregimea lui, Ardealul s'a retras oarecum în penumbră și-a dat întâietate României din țara liberă. Nu se datorește această retragere slăbiciunii interne a energiilor creatoare, sau nu se datorește numai acestei slăbiciuni, dacă ea există, ci mai ales factorului extern al împrejurărilor istorice. Am fost aruncați în penumbră de o putere vremelnică potrivnică nouă și au fost mereu strânse cătușele robiei ca să nu poată izbucni cu toată vigoarea virtuțile noastre creatoare înăscute.

Totuși în Ardealul suferințelor au fost momente de irumpere a acestor forțe înăbușite, de o înaltă valoare adânc umană. Și prea puțin se cunosc astăzi aceste momente. Dar pentruca să putem merge mai departe și pentruca drumul nostru viitor să fie nu numai un progres

linear, în sens geometric, ci și o ascendență în valoare, trebuie să ne cunoaștem trecutul! Nu învălit în'un nimb ireal de strălucire dorită, și nici tratat cu dispreț de parvenire dela înălțimea vremii de astăzi, ci așa cum a fost el, cu coborâșurile și cu suișurile lui. Nu putem clădi mai departe, în aer, fără suportul solid al muncii generațiilor anterioare. Aceasta ar trebui s'o înțeleagă mai ales generația tină de astăzi, ca să nu îndreptățască pesimismul celorce privesc cu îngrijorare la entuziasmul ei risipit prea adesea în vânt, din cauza unei necomplete înțelegeri a momentului istoric prin care tecem.

* * *

În conferința despre Iosif Vulcan, d. Otavian Goga a cerut și dânsul întărirea legăturilor noastre cu ale trecutului pentru o „reală fortificare a structurii noastre de gândire”. („Țara Noastră” din 17 Ianuarie). Ne unim glasul nostru tineresc cu glasul poetului, care a făurit unul dintre cele mai strălucite inele din acest lanț al trecutului, și spunem: „Operația aceasta de reintegrare în trecut a generației actuale trebuie să se facă fără amânare. Trebuie să reinvie de după paravanul aprins al răsboiului imaginea clară a vieții noastre de acum câteva decenii. Să răsară cât mai curând istoricul, care să ne dea sinteza acelor vremi, să lămurească secretul de existență al milioanelor, care pe deasupra și dedesuptul hotarelor seculare și-au comunicat fluidul lor miraculos... Și să vină, acum când are perspectiva depărtării, și marele evocator, artistul cu intuiția lui, să ne desgroape morții din Ardeal”...

SCRISORI DIN PROVINCIE

de TEODOR MURĂȘANU

Bucurie

Cerul s'a posomorât și și-a acoperit fața cu o gigantică draperie de fum. În aerul liniștit și rece, clopotele plâng armonios. Străzile proptite de ziduri întunecate sunt împaianjenite de-o lume incoloră. Pe piața se vând brăzișori de Crăciun. Vitrinele cheamă cu podoaabe strigătoare din mii de culori... Crocnet de cioare multe și violente uruituri de trăsuri, mereu în alergare, completează decorul zilei.

Apoi, monotonie, așteptare, muțenie...

Dar gigantica draperie de de-asupra a început deodată să se clătească încoace și încolo, ca pe-o apă, și de sub ea, ca de sub o invizibilă sită de mătăasă, au prins să cadă miliarde de floricele albe, într-o revărsare de sublimă feerie. ... Copilași veseli se alungă după câte o aripă de fulg, o lasă să li-se așeze pe față, chiotesc de bucurii proaspete și răscolitoare de inimi... și aleargă, aleargă, îmbătați de plăcere, așa cum fac în luncile înflorite de Maiu, cu pălăria după fluturi.

Și, într'adevăr, o lumină nouă, o priveliște divină stăruie îndelung în ferestrele privirilor uimite și înlăcrimate.

Totul e alb. Pomii înșirați simetric în lungul străzilor, tufele strânse laolaltă în grădini, arborii maestri și singuratici din parcuri, casele și oamenii sunt de-un alb imaculat, par'că s'ar fi îmbrăcat în tot atâtea cămășuțe de spumă.

Sclipitoare și de-o delicatețe serafică, steluțele fulgișorilor așezate pretutindeni, stau aninate abia, într-o înflorire de explozie a tineretel... Inchid ochii și mi se pare o clipă că m'am rătăcit într'un labirint cu miriade și miriade de pomișori înfloriți în alb de primăvară. Și cu ochii îndelung închiși, mă trezesc murmurând printre dinți: O, tu, sfântă și fugară icoană de magie și mirajuri ale primelor splendori hibernale!

Cum te-aș închide în sufletul meu, ca pe-o rouă proaspăt deschisă, să te am acolo, să te știu acolo, să te privesc și să te ador fără încetare. Iar tu, cu dumnezeiasca ta neprihănire, să mă dori, să mă cutremuri, să mă chinuești...

...O, voi, imaculate frumuseți răscolitoare de dorinți și de viziuni astrale, când mă veți mai dărui, așa ca astăzi, în prăbușirea aceasta găl-găitoare de floricele albe prin draperiile nemărginite și somptuoase ale cerului!? Când!?

Ninge

E alb pretutindeni. În oricare parte îți întorci privirile uimite de-atâta frumusețe, e un alb neprihănit de-o strălucire orbitoare... Și lumea asta nemărginită și albă, rămâne așa neschimbată și neclintită, îndelung, însufiind o fugară iluzie de veșnicie...

Dar, deodată, o clătinare ușoară sau o altă taină scutură brusc boadoaba copacilor și a pomilor, lăsându-i iară negri, despoiați și încremeniți, cum au fost. Figurile lor împrăștiate în nerânduială, par uneori niște colțișori de arnicu mohorât pe-o nemărginită pânză de spumă.

Azi noapte, pământul înfoliat de apă, s'a strâns într-o încheștare de moarte, de-aceea, acuma, zuruital trăsurilor s'a schimbat într'o ciocănitură harnică și tâmpită.

Din depărtări nelămurite încă, din toate părțile, pe vibrațiile sonore ale aerului, se întretaie înmuite svonuri de zurgălăi și clopoțele.

E aevea, ori e numai o închiuire?

Când de-o parte, când în alta, își tot încearcă aripile o suprapământescă odihnă. Văzduhul neliniștit de sonorități clare face pauze scurte, însufliătoare de mister.

Rar, peste câmpia albă și tăcută, într'o muțenie înspăimântătoare, trec suspinări de lumină. O clipă doar, căci în cealaltă s'a schimbat întreg decorul iară.

Deasupra, cineva par'că și-ar încerca cu grije sitele misterioase, dacă merg ori nu. Scutură. Se oprește. Bocăne. Reparează ceva la ele. Și iar scutură.

În sfârșit, merg! Și, peste lume, ninge, ninge frumos, feeric, dumnezește. M.riade de imaculați fulgișori se revarsă în cutropitoare invazii de fluturi albi, însă într'o ordine liniștită, ascultătoare și cu o cumișenie îngerească, de care alta n'ar mai putea plâsmui, numai singură lumea închipuirii...

Și iar pauză.

Undeva încep bocănituri violente. În aer țipă cărduri de ciori, vânzolindu-se, ca niște mingi carbonizate, peste acoperișurile albite și ele. Și iar cerne de deasupra.

Încet, frumos, cumiște, aproape, apoi tot mai departe. Firele se torc albe și fine, unele din altele, până le îneacă întunerecul cu apele lui imaginare și nemărginite...

Tăcere

Imaculata fulguire, în revărsarea ei apocaliptică, s'a tot așezat, peste toate, într'o pătură fragedă, egală și bine asemuită. Și acum s'a oprit, ca la o poruncă. Jur-împrejur s'a făcut o tăcere profundă și plină de bunătațe. E o priveliște fragilă. Par'că toate vietățile s'ar feri să nu facă larmă; par'că o lume întregă calcă numai în vârful degetelof, deși mișună tocmai ca înainte. Și iar mă întreb dacă nu e totul o părere numai, pe care mi-o sugerează nemărginirea acestui alb uniform, sguduitor și suprapământesc?!

Peste uluitoarea suprafață lucie încearcă figurile unui dans complicat, suflări ușoare, mazărichioase, anunțând sosirea din clipă în clipă a unui ger îndărătnic. Până atunci, la intervale regulate, de deasupra se scapă câte un fulgușor de spumă.

Și apoi iar nemărginire sublimă, muțenie și așteptare moartă.

Prin vălul mai subțire decât o părere al fulgișorilor și al firelor de fum, se clătesc totuș neodihnite puncte de culoare felurită, cu o încetineală și orânduire sămănătoare de tăcere...

Ce să fie? Ce să fie?

Sunt nesfârșite șiruri de sănii, de dobitoace și oameni, apropiindu-se mereu de intrările orașului!

E iarăș zi de târg săptămănal... Și forfoteală, și aglomerație, și zoală, și arome de cărnuri fripte.

Și totuș, această lume, atât de neadormită alte dați, de ce oare, astăzi, se mișcă așa de potolită, așa de obosită par'că? Și, de ce, giasul ei atât de violent și de îndrăsneț în alte zile, acum s'a coborât atât de mult?!

Să fie vreo legătură tainică între împietrirea și liniștea din natură; între căderea fulguor de nea, aducătoare de împacare și bunătațe; între înspăimântătoarea tăcere a nemărginirii albe, — și între sufletele noastre, aceste microscopice puncte clătinătoare!? Să fie vreo legătură?!

Lumină lină

O lumină mirată, grozav de mirată se uită din nemărginirea văzduhului albastru, cu luciri de oțel, peste întinderile împăcate ale câmpiilor albe. E un frig înțepător, cu atingeri care lasă arsuri și zăpada scârție sub pașii trecătorilor, întâia dată. Nenumărate roto-goale paralele de ceață și fum se urcă liniștite drept în sus, ca niște invizibile linii de arome dintr-o jertfă bineprimită... Jertfa răbdării, jertfa muncii împlinite, jertfa așteptării — cufundate în pământea liniște și odihnă hibernală.

Lumina lină a soarelui, împrăștiată în valuri gălgâitoare, dar fără putere — stăruie îndelung.

Steluțele fulgilor de nea aninați cu gingășie pe suprafața oceanului de ninsoare, s'au schimbat în miiriade de sclipiri diamantine...

Mă îmbrăt de întâia zi de iarnă, în care, trecătorii de amândouă sexe, și-au ridicat gulerele bine, sgulindu-și urechile în ele.

Păsărele vesele și sfătoase, cu mers elegant, ciugulesc fărâmăturile, pe care numai ochii lor cu ape de mărgele felurite, le pot observa, căzute pe marginea trotuarului.

Sub uruiturile prăbușitoare ale roatelor, podurile dudue, ca niște bubuituri de tun îndepărtat...

În toate turnurile, clopotele cântă rar, armonios și solemn de slava zilei și de preîntâmpinarea uriașului vâl de întunec, cu care se acoperă văzduhul în pripă...

Frigul țepos a zădărnicit programul repausului duminical de alte dați. Trotuarele s'au despopulat repede. Și lumina s'a coborât cu grabă, scăpătând ca un gigantic clopot de aur tras cu grijă la vale pe o funie nevăzută. În urma tuturora a rămas o jelnită ascuțită și o adumbrire însuflătoare de prăpăstii. Multă vreme însă, în văzduhul așa schimbat, a stărnit zumzet drăgălaș de clopoțele multe.

Și iar s'a făcut seară. Și iar îmi pun întrebarea: de dragul cui se împrăstie în fiecare zi atâta aur, atâta lumină, atâta vrajă și atâtea frumseți?! De dragul cui?...

Și până când va ținea această risipă de tezaur, pe care nu-l poate stavili nime?!

Până când?

— Și nu-mi poate răspunde nici unul din gândurile mele, atât de sfătoase și de îndrăznețe, altădată...

ISPITIREA S.F. EVDIE

de MUNTEANU MIO

La vre-o douăzeci de km. departe de mănăstirea Cozia, afund în creurul munților, până astăzi înfruntă vremea o chiliuță de călugări, zidită poate prin secolul XVI din tină cleioasă de munte. E o minune cum șubreda temelie, susținută doar de două rânduri de pietri și apoi ridicată din pământ galben, a putut să reziste vitregiei vremii, năprasnicilor uragane, cari băntuesc acest ținut. Călugărul Achindiu, care mă însoțește, îmi desleagă taina. Iată povestea chiliuței:

— Trăia pe la începutul secolului XVII, prin acești munți, un hoț de codru numit Bodea, vestit pentru cruzimea și fărădelegile lui, nu numai în țara noastră dar și în alte nouă țări megieșe. Banda de tâlhari, a cărei cap era Bodea, nu număra mulți supuși, dar cei aleși de groznicul tâlhar, trebuiau să aibă mai mult de zece omoruri pe conștiință; numai astfel erau învredniciți să jăfuiască împreună.

Mănăstirea Cozia fiind spurcată de caii ienicerilor turci, cari în semn de batjocură populau bisericile creștine cu animale, trebuia sfințită și curățită de necinstea adusă ei de nelegiuirea păgână. Insuși episcopul Argeșului veni pentru sfânta slujbă, însoțit de boeri și norod din toate colțurile țării.

Temutul tâlhar vestit din vreme de sfânta sărbătoare, lacom de odăjdii bogate ale preoților, nu pregetă să se coboare cu banda lui și s'atace slujitorii altarului. Mulțimea înfricată la auzul numelui cruntului tâlhar nu încercă să se împotrivească, ci lăpădând tot ce aveau de preț, se rugau de tâlhari să le

P E O L T...

CIPRIAN DOICESCU

*Se scurge apa Oltului la vale
Și noaptea-și lasă vâlul greu pe sat...
Atâta vreme a trecut-agale —
De când de-olaltă ne-am înstrăinat.*

*... Aprinși îmi vin în minte ochii tăi
Ca pietrele albastre de-ametist,
Dragi amintiri ai dragostei dintâi —
Și lacrimi cobor pe obrazu-mi trist,*

*Dar gândul țuge tainic înainte,
Când noaptea-i așternută peste sat
Și-o clipă 'n jaru-aducerii aminte
Tot sufletul meu trist s'a cufundat.*

cruțe viața.

Nelegiuitul Bodea nu se mulțumi numai cu bogățiile adunate, ci vrând să înfrunte urgia cerului, intră în mănăstire, necistind altarul cu mâinile lui ucigașe. Pe când își bătea astfel joc de tot ce e dumnezeesc, sosește însă voevodul însoțit de o sută de soldați, și înconjoară mănăstirea, fără ca tâlharii să prindă de veste pericolul.

Voevodul porunci ostașilor să ridice cort în fața mănăstirii, așteptând până-ce tâlharii împlinși de foame se vor preda.

Șapte zile au răsunat bolțile mănăstirii de râsetele și batjocurile tâlharilor, cari se știa în afară de primejdie, cât timp îi adăpostește mănăstirea. Rupeau icoanele sfinte de pe pereți, lemuul neprihănitului altar, și-l aruncau asupra soldaților.

Dar cu începutul zilei a opta, tâlharii deși obișnuiți în lipsuri și nevoi, simt că îi stăpânește foamea și că sfârșitul le este aproape. Încearcă să ese, dar doi dintre ei plătesc cu viața încercarea.

Capul lor, Bodea, le propune să-l jertfească pentru toți pe acela, pe care soartea îl va arăta. Tâlharii crunți se îngrozesc însă la gândul că fiecare dintre ei poate fi alesul și resping propunerea lui, blestemându-l și aruncând întregă vina pe capul lui.

Sufletul lui Bodea se înfioară înaintea prăpastiei pregătită de mișelia lui nechibzuită, vede iadul deschis pentru a-l înghiți în chinurile veșnice, zărește fețele desperate ale tovarășilor și-l cuprinde o durere fără margini, pentru drumul greșit, străbătut de pașii lui. Pocăit se hotărăște să se predea. Cu pașii rari și hotărâți se îndreaptă către ușe, când zărește într'un colț chipul mamei dumnezești cu pruncul în brațe, singurul care a scăpat de furia neleguitei lor poftă de distrugere. Pruncul sfânt îl privește blând și pare-că îi intinde mâna. Tâlharul pătruns de o descoperire divină, își chiamă tovarășii și îi îndeamnă ca îngenunchiați înaintea icoanei, să jure că se vor pocăi, dacă vor scăpa cu viață. Toți cuprinși de speranță urmează povața mai mare-lui lor și cu sufletele sincere, cum numai în fața morții le au oamenii, jură că se vor lepăda de îndelet-

nicirea lor nelegiuită și că vor trăi o viață bogată în fapte plăcute lui Dumnezeu.

Abia se ridică jurământul către cer și auziră un țipet prelung de corn, sfâșietor de dureros.

Voevodul se găsea în pericol. Ostașii puși de pază înțeleseseră chemarea, căci plecară cu toții întru scăparea Domnului, lăsând mânăstirea fără pază, din care tâlharii se strecurară ca niște umbre speriate.

Bodea tâlharul se ținu de jurământ. Porunci tovărășilor săi să lapede și ultimul ban ruginit, pentru a nu-și mai aduce aminte nici unul de ticăloșia vieții duse.

Și-au îngropat lângă rădăcina unui stejar comoara cea mai bogată, pe care o văzuse la un loc ochiul omenesc. Erau aici cercei lucrați din aur purtând în capăt pietre nestimate, mari cât un ou de vrabie; coliere cari înfășurate în jurul gâtului de două ori, totuși ajungeau până la genunchi; erau săbii din Veneția cu mânerul de aur și argint presărat cu safir roșu ca sângele fecioarelor; armuri de viteji și boeri, făcute din aur gros de două degete, coifuri, cari străluceau în întunericul nopții încât îți luau lumina ochilor, erau icoane cu cadrul plin de diamante...

Bodea le vorbi la despărțire: „Tovarăși, păziți-vă să nu cădeți în cursa celui mai firos dușman al sufletului, păziți-vă de ispită. Ochii voștri strălucesc la lumina comorii îngropate, pașii voștri se îndreaptă cu greu către drumul, care duce de la comoară. Veți veni împinși de setea de aur, de foamea de aur mai groaznică decât aceea, cari v'a stăpânit în mânăstire, dar vai vouă, eu voi sta de pază, alungând pe oricine ar încerca să s'apropie de comoară. Plecați și părăsiți-vă numele, pe care le-ați avut acum, plecați și spălați-vă ochii și fruntea cu apa curată a izvorului, poate veți alunga din ochi strălucirea comorii. Eu am rupt cu trecutul, eu sunt Evdie, voi zidi un adăpost în scorbura stejarului și voi fi stavilă în drumul ispitei voastre.“

Seara s'au reîntors tâlharii împinși de foamea de aur. S'au oprit la zece pași de Evdie și i'au vorbit: „Ne-ai trimis ca să-ți rămână ție aurul, ne-ai crezut atât de proști, ca să cădem în cursă. Nu ne vom mișca de lângă tine, vom fi aici și-ți vom răpi comoara.“

Au trecut zile și luni fără ca Evdie să se miște de lângă comoară. Tâlharii nu îndrăsneau a-l ataca

pe față, căci îi cunoșteau țăria brațelor și atunci au început să-l ispitească: „Tovarășe, de ce te pierzi în gânduri deșarte? Crezi tu, că mai există pe seamă-ți mântuirea, crezi tu că poți face vre-o faptă într'atât de plăcută lui Dumnezeu, ca să-ți șteargă păcatele, nenumărate ca arborii pădurii? Lasă pocăința pe seama nerozilor și vino să împărțim comoara E deajuns pentru fiecare partea ce i-se cuvine, să fie cel mai bogat om. Căpitane, nu-ți mai aduci aminte de ochii negri ai fetelor, de râsul lor provocător și dulce. Ai uitat pe Ana, gazda ta, tânăra boeroaică, gata să moară pentru tine? Ce se va gândi că nu mergi?“

Dar Evdie sta neclintit, mut în hotărârea lui uriașă. Intr'o zi a venit mamă-sa. Și începu povestea copilăriei, nebuniile lui drăgălașe și Evdie zâmbea, se vedea lângă cupertul cald, hrănit de vreascuri ascultând poveștile nesfârșite ale mamei, care încearcă să-l adoarmă.

Când îi zări zâmbetul pe față, țărâna șireată îl crezu câștigat și începu să se vaete: „Sunt gârbovă și slabă, birurile sunt grele, ispravnicii hapsâni și fără milă, ajută-mă fiule, întinde-mi un singur ban ruginit sau vre-un cercel a cărui pereche s'a rătăcit printre celelalte scule; e fără preț, dar mamei tale îi va ajuta“. Când mama zări că fața i-s'a întunecat din nou, începu să blesteme: „Copil fără de suflet, nelegiuitule, mă lași să mor. Vrei ertarea păcatelor și drumul spre rai, dar nu vezi tâlharule, că în acest drum calci pe corpul meu? Ți-e mai mult Dumnezeu decât mama ta? Dar eu te-am hrănit, eu mi-am chinuit sânul să te cresci!“

Și a venit sora lui Evdie și cine știe să ispitească mai mult decât o soră. Și povestea copilăriei trăită împreună în cea mai deplină dragoste frățescă, îi aducea aminte de cursele lor vesele prin desișul pădurilor, de gardurile sărite în jocul fără frâu... și Evdie zâmbea iar sora zărind surâsul începu să se vaete: „Mă vrea Radu, îl știi, mă vrea de soție, dar suntem săraci, fără o vită în ogradă; părinții lui i-au ales una bogată. Ajută-mă frate, mor dacă nu voi fi a lui. Dă-mi ceva din comoara fără margini, pe care o ai, dă-mi un colan sau o brățară din cele pe cari le poartă boeroaicele noastre. Voi fi asemenea lor, tu mi-ai spus că în frumusețe nu mă întrece nimeni, le voi întrece deci în frumusețe.“

Dar Evdie sta trist și fără suflet.

Intr'o zi veni o fecioară să se scalde în lacul din fața scorburei, locuinții lui Evdie. Se desbracă goală și Evdie văzu înainte-i cel mai frumos corp de fecioară. Era alb, de-o albeață pe care numai fecioarele neîntinate o au; era mlădioasă ca o trestie în vânt și șireată ca un șarpe. Avea mersul ușor și lin, cântecul dulce ca murmurul izvorului.

Evdie simțea cum în sânge i se strecoară dorința, vedea înainte-i o prăpastie fără fund, care-l chema cu glas de sirenă și nici o proptă de razim nu găsea ispitei. Se ridică și cu brațele întinse plecă către fecioară, care-l aștepta zâmbitoare. Un muget al uraganului pădurii a trebuit să-i aducă aminte de jurământ. Cu pașii grei de plumb se reîntoarse către scorbura, simțind în măruntaele lui ghiarele unui animal, dorința, înfipte cu atât mai adânc, cu cât pașii lui fugeau de dorință.

În fiecare zi venea fecioara să se scalde în lac. Veni ziua când Evdie plecă năucit către fecioară. Doi pași și corpul ei cald va fi strivit de îmbrățișerile lui, când icoana Maicii Domnului, luată de Evdie din mânăstire și pusă ca o poruncă, care să-i aducă aminte de jurământ, se desface de pe stejar și se face țandări la picioarele lui Evdie. El trezit din visul păcatului, se îngrozește de ceea-ce vrea să facă, scoate un cuțit și-l implântă în inimă, răcnind către femeie: „Diavole, corpul e al tău, îmbrățișează-l, dar sufletul meu e în puterea divinului Tată“. Corpul fără viață se rostogoli în brațele ispitei.

Când s'au năpustit ca niște fiare lihnite asupra comorii, tâlharii, n'au găsit decât pietri așezate în semn de cuvinte: „Ertate sunt păcatele servului meu Evdie.“

Tâlharii au înțeles că mai există mântuire pe seama lor. Luând pietrele, cari odată i'au ispitit cu strălucirea lor, au pus temelie acestei chilii.

Numele lui Evdie a fost cinstit de tâlharii pustnici, cari îl numiră de sfânt, luându-l ca exemplu în viața lor spinoasă.

— Apropie-te și vezi formele ciudate din temelie, îmi zise ca încheere călugărul însoțitor, pentru a te încredința că n'au fost întotdeauna pietri!

Și într'adevăr, un ochiu atent zărește maestria lucrului prețios, în ciudatele forme de pietrii, așezate în temelie.

Opera poetică a lui Lucian Blaga

— Pașii Profetului —

de ION BREAZU

Cu al doilea volum de versuri a lui Lucian Blaga ne apropiem cu un pas mai mult de miezul personalității lui poetice. Deunde în *Poeme* ne găsiam în fața unui joc în jurul ideologiei lui ale cărei lumini scăpărau în acest joc uneori vii, alteori abia întrezărite, în *Pașii Profetului*, liniile orizontului poetic se conturează mai precis: fondul este mai unitar, emoția se desprinde mai puternică, iar forma e mai supusă capriciilor fondului. Ne aflăm, prin urmare, în fața unui surplus psihic și a unei diferențieri a expresiei.

În *Poeme* svăcneă o încântare mistică în fața nenumăratelor taine ale vieții. Poetul ne smulgeă parcă, din sarbădul intelectualism care a pus barieră între sufletul nostru și marele râu al vieții creatoare și ne reintroduceă în valurile spumoase ale acestuia, îndemnându-ne să ne lăsăm cuprinși de torentul lui, ne încercând să ne prindem de nici un ciot pe care ni l-ar întinde morala, estetica sau metafizica. Viața astfel concepută e mai sălbatică, dar, în același timp, mai bogată în creație; puterile sufletești își simt alviile lărgite și adâncite; omul se reaproprie de „marea de lumină” revărsată de Creator la începutul veacurilor.

În *Pașii* poetul ne umple sufletul de frumusețile naturii, creația cea mai pură a vieții astfel concepute. Ne smulge din banalitatea cu care am privit până acum acest nesecat izvor de frumuseți; ne deschide toate simțurile pentru a curge, spumoase, în ființa noastră, valurile de energii ale naturii; ne revie epoca în care omul se simțea răsărit din aceleași energii ale vieții ca și bradul care-și înfige rădăcinile în stânci: anticitatea.

Într'adevăr, cultul naturii a existat mai pur la anticul popor grec, care a aruncat cu mână largă creații în toate domeniile culturii umane. Chiar faptului că acest popor s'a lăsat încântat de toate tainele naturii și cu închipuire de copil a dat tuturor acestora haină mistică de unică frumusețe, se datorește bogăția și adâncimea creațiilor lui, în umbra căreia se mișcă cea mai mare parte a culturii moderne.

Creștinismul a sufocat această minunată încântare a omului de viața din jurul lui. Credința Dum-

nezeului cu chip de om a întors fața umanității dela natură și a îndreptat-o spre o altă viață, ale cărei bucurii sunt hărăzite după moarte. Viața care curge — bucurie împletită cu durere — prin vinele naturii nu trebuie să ne lege simțurile și gândul; să nu clădim în afară ci în sufletele noastre, pentru ca acestea să se poată desprinde cât mai pure în ceasul morții pentru a sbură spre lumea veșnicei fericiți.

Cultul naturii a fost personificat de Greci în mitul lui Pan, Zeul cântăreț din naiu și săltăreț după nimfe, închipuit cu picioare și coarne de țap, parcă natura creându-l pe el, a fost mai capricioasă ca oricând*).

Profetul acestui cult, personificat în miticul zeu, se anunță și Lucian Blaga în poezia cu care-și deschide volumul acesta; profet care duce acest crez nou prin pustie:

„Ori unde-aș merge
prin mulțime
încărcat de visuri, care duc spre mare —
pașii mei tainici... sunt așa de tăcuți,
că nu-i aude nimeni împrejur, —
dar pașii mei tăcuți sunt așa de tainici,
că se-aud până 'ntr'al șaptelea cer”.

(*Pașii Profetului* p. 6.)

Doar depărtările îi adie „miresme de smochini” — miresme de înțeleșuri ale noii credințe. Deci, „marele Pan,” pe care creștinismul l'a lăsat să îmbătrânească — „acoperit de frunze vestede pe-o stâncă” — simte iarăș adieri de primăvară... Nimfele îl vor răsfață din nou și mieii îi vor umple sufletul de bucurii:

* În jurul morții lui Pan L. B. a brodat o legendă: *Moartea lui Pan* (p. 89), în care zeul, după ce zadarnic mai cântă nimfei ca să-i vie, se retrage, — „gonit de crucile sădite pe cărări” — într'o peșteră, unde singurul prieten rămas, paijenul, „își țesuse mreaja de mătasă în urechea lui”. Odată a observat și pe spatele acestuia — crucea:

„Bătrânul zeu incremeni fără de graiu
în noaptea cu căderi de stele,
— și tresări îndurerat:
paijenul s'a încreștinat”.

A treia zi și-a 'nchis cosciugul ochilor
[de foc;
eră acoperit cu promoroacă —
și amurgul coboră din sunetul de toacă;
neisprăvit rămase fluerul de soc”.

„Căci n'are Pan mai mare bucurie,
decât de-a prinde'n palme'ncetișor căp-
[șorul mieilor
și de-a le căuta cornițele sub năstureii
[moi de lână.”
(*Pom*, p. 12)

Din cele câteva exemple citate la analiza *Poemelor* s'a putut vedea cum, de câteori, natura cădea sub ochiul poetului acesta îi descoperea aspecte noi, cari ieșiau din comunul imaginilor, cari au năpădit poezia noastră. Presimți citind *Poemele*, câte găsești în fața unui mare măestru al poezii naturii și te miri că e atât de sgârcit în dărnicia lui. *Pașii* îți satisfac din plin acele presimțiri. Natura e cântată de astă dată pentru ea, pentru farmecul de a-și simți sufletul cufundat în ea, de a se bucura, a suferi, a muri și a învia cu ea...

Senzațiile pe cari le prinde poetul din natură sunt atât de noi, delicate și multiple, încât mantia de profet al unei credințe noi, cu care l-am văzut pe poet la deschiderea volumului și pentru care a fost învinuit de „egotism” — nu te jig-nește. E o atât de intimă contopire a sufletului cu natura în aceste poezii încât parcă nu poetul, ci Pan îi cântă tainele și frumusețile. Doar Pan, pe care Grecii și-l închipuiau ca o ciorchină de strugur în mână, ar putea spune — nimfei:

„Gura ta e strugure 'nghetat:
Numai marginea subțire-a lunii
ar mai fi așa de rece
— de-aș putea să i-o sărut —
ca buza ta”...

(*Infrigurare*, p. 67)

Numai Pan care crește și mu-reă cu natura și-ar putea ascunde sufletul în piept să nu fie doborât, ca frunzele cari cad doborâte de — raze, în toamna, agonie a vieții (*Amurg de toamnă*, p. 21). Pan e mortul din *Gândurile unui mort* (p. 41), căci el, care iubea atât de mult fagurii de miere, s'ar putea întrebă:

Ce-o fi acuma pe pământ?
Mai curg aceleaș stele peste fruntea
[lui în stoluri —
și din stupii mei
mai zboară roiuri de albine spre păduri?”

Și el ar fi simțit neînțeleși fior de moarte privind florile de mac

„In frunză de cucută-amară
imi fluer bucuriile — și-o ne'nțeleasă
[teamă
de moarte mă pătrunde,
cum vă privesc pe malul mării de seară
flori de mac”...

(*Flori de mac*, p. 67)

Sentimentul de intimă legătură cu natura este firul roșu al pastelurilor din volum, care atinge, tot odată, și poeziile cu fondul deosebit. Poetul are un cerc de senzații mai bine conturat decât în întâiul volum; de câteori descrie natura ori dă expresie sentimentului sau ideii, el își ia imaginile din acest cerc. Imaginile lui Blaga poartă marcă proprie de frăgezime, noutate și subtilitate. S'ar putea scrie un studiu întreg despre întinderea și adâncimea viziunii lui plastice. În treacă amintesc, că între senzațiile lui nu se găsesc numai cele vizuale și auditive — pline de frăgezime și spontaneitate și acestea, — ci și cele, mai rare, olfactive și tactile. Pentru exemplu aleg pastelul *Tămâie și fulgi*, (p. 71, pe care-l citez în întregime pentru că voi mai vorbi despre el, din alt punct de vedere:

Lumini scăpate din cuptor se zbat între
[pereți

și trupul moale ca de în curat
și părul și l-ai uns peste-o cădelniță
n tămâie,

fir de fir,

ca să miroși la fel cu'n patrafir.

Prin sat trec sâni grele de tăceri

Cu genele ghicesc poteca sărutărilor
[de eri.

Fulgi moi și grași îmi troenesec
în pace lumea ca de scrum,
și fulgi de-aramă asvârliți din cer
par clopoței atârnați
de gâtul pașilor de cai pe drum.
Ciobani întârziți pe uliți simt,
că cei cari s'au culcat,
au clipe de tămâie și de in —
curat.
Curat“.

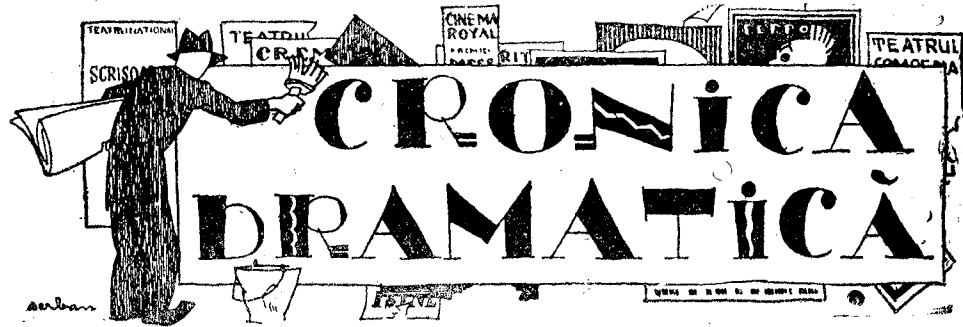
În cele câteva pasteluri poetul a prins aspecte unice de-ale naturii în diferite anotimpuri și părți ale zilei. Și'n pastelurile lui simțim ceva din farmecul naturii și a satului românesc. Va părea curioasă această afirmație mai ales în ochii acelor cari au învinuit pe poet că nu are nicio legătură cu tradiția literară românească și în general, cu specificul sufletului și naturii românești. La afirmația noastră nu ne duce însă numai elementele etnice cari se găsesc respirate ici colo (Poetul vorbește de „miros de patrafir“, de „clipe de tămâie și de in“ în *Tămâie și fulgi*; de un cioban cu „obraji sdruntuți întocmai ca un prapur vechiu“ în *La mânăstire* (p. 57) etc; exemplele se pot înmulți) ci, mai ales, natura intimă a poeziei lui, ritmul ei care se regăsește în sufletul nostru și pe cari nu le putem exprima, dar simțim dela întâia atingere cu ele că numai aci au putut înflori, în mediul natural și sentimental românesc.

Pentru a vă putea convinge despre aceasta vă rog să recitiți *Tămâie și fulgi* și veți găsi în el intimitatea caldă și mângăioasă a unei seri de iarnă dintr'un sat românesc; citiți apoi următorul pastel al unui amurg de vară și în câteva linii sugestiv aruncate, veți întâlni icoana vieții și naturii din muntele nostru:

Mă odihnesc lângă o piatră de hotar;
și florile se'nalță în vârful degetelor mici
dela picior, —
ca să mă vadă.

O copilandră mulge o vacă;
arcuț ugerului plin
asvârle o săgeată
de lapte în șistar.

Brazi se leagănă în muschiu, ușori, —

Ruy-Blas dramă în 5 acte de Victor Hugo. Trad. de Ollănescu-Ascanio.

Lista pieselor streine jucate la teatrul nostru național, se compune în deosebi din piese franceze. Drama și mai ales comedia franceză s'a bucurat și se bucură încă, de un remarcabil succes și de o caldă primire în fața publicului românesc. Sprinteneala acțiunii și spiritul ușor de zimbitoare ironie, sunt pietrele unghiulare pe cari se razimă această primire. Râsul provocat prin intriga neașteptată, brodată cu o bunicică doză de picanterie, a produs pătrunderea tot mai pronunțată a ușoarelor comedii moderne în repertoriul nostru îngăduitor. Așa se explică năvala neașteptată a flectulețelor parisiene de talia cutarelor „Năzdrăvăni ale divorțului“, „Dispărut“ etc., etc. Dacă direcțiunea teatrului s'ar lăsa însă condusă numai de gustul unui anumit public, care judecă teatrul sub unghiul râsului, ar însemna să rămână numai la periferiile literaturii. Lucrurile sunt însă, din fericire, altcum. Din când în când ni se prezintă într'un mod uneori mai mult decât onorabil, și capodoperele literaturii streine. „Doctorul în dilemă“ sau „Frații Karamazov“ sunt printre coloanele vertebrale ale repertoriului actual. Ni se anunță premiera vestitei „Nunți a lui Figaro“, iar acum în urmă s'a jucat drama de înalt avânt liric a lui V. Hugo: „Ruy-Blas“.

și acele lor prinse în rășină
par gene pline de urdori.
Amurg — și de copite niciun tropot.
Șistarul cântă — și prin văi —
prin văi — răsună laptele
întocmai ca un clopot“.

(Mă odihnesc lângă o
piatră de hotar, p. 85)

În volumul *In marea trecere* și mai ales în drama *Tulburarea apelor* nota vieții românești se va accentua la poet. Și ascultând de îndemmurile personalității lui, el va căuta și aci elementele pure pe cari le va găsi în satul de munte, nucleul de viață mai ferit de diformările civilizației.

Drama romantica franceză, reprezentată prin Hugo, Vigny și Musset, e o evadare din formulele strâmte și elegante ale clasicismului sec. XVII-lea. Prin înbrățișarea largă a sufletului omenesc, a istoriei, a realului și-a fantasticului dus până la limită, prin amestecul uneori pitoresc al tuturor genurilor de poezie dramatică, și prin infusiunea de lirism, ia caracterul unei vaste sinteze, tinzând spre ceva măreț și gigantic. Spărgând clișeele vechi în cari a fost încătușată de rigoarea clasicismului, drama romantica într'un suprem avânt sufletesc, năzuiește să îmbrățișeze infinitul. Revoluționară prin esență, pateticul și senzaționalul ocupă în ea un loc de frunte. Fantazia aleargă nestăvilită, tiradele retorice și însuflețite de-un lirism clocotitor, se unesc cu gesturi cuprinzătoare. Sufletul împins par'că în salturi sălbătice de nevăzute resorturi interioare, oscilează când între prăbușiri vertiginose, când între înălțări serafice, rămânând însă totdeauna grandios. În avântul acesta spre măreț, mijloacele scenice apar insuficiente. Fluviul romantic e silit să se canalizeze în alvii mărunte și de-aceia drama romantica, în afară de decorul într'adevăr măreț, lucrează cu elemente scenice cari uneori au caracter de farsă. Poezia dramatică însăși, prin lirismul prea

exagerat, bun pentru ode avântate, pierde din interesul scenic.

Ruy-Blas, haimanaua cu suflet mare, ajunge lacheul lui Don Salluste, ministru la curtea Spaniei. Dintr'o încurcătură amoroasă, Don Salluste cade în disgrația reginei, care-l va exila. Înainte de-a fi însă exilat, are grija să făurească un diabolic plan de răsbunare. Simțind că Ruy-Blas, lacheul, iubește în taină pe regina, îl îmbracă în haine de nobil și-l prezintă ca pe-un văr al său cu numele de: Don Cezar de Bazan. Îi ordonă apoi să lucreze în așa fel, ca să fie iubit de regină și să ajungă amantul ei. Regina care-l iubește și ea în taină pe Ruy-Blas — acum cu nume de împrumut: Don Cezar — îl ridică din onoruri în onoruri, făcându-l în urmă prim-ministru. Ruy-Blas, mare, genial și virtuos, cu toată umilința originii sale, lucrează energic pentru salvarea Spaniei având pentru aceasta certuri cu nobilimea hrăpăreață. Regina care-l urmărește, începe să-l adore. Lucrurile se precipită și iată sufletul lui Ruy-Blas alături de cel al reginii. Apariția demonică a lui Don Salluste îi amintește însă că e lacheu. Vrând să-și răsbune, Don Salluste printr'un mijloc nerușinat, aduce pe regină la Ruy-Blas. Atunci apare și el și o somează să părăsească tronul Spaniei dacă vrea să nu fie scandal. Ruy-Blas revoltat de atâta mârșevie îl ucide fără milă. Cerând iertare dela regină se otrăvește, scăpând astfel cinstea femeii iubite.

Scheletului acesta îndrăzneț prin năzuințele lui Ruy Blas lacheul, V. Hugo i-a dat amploarea dramei romantice. Decorul luxos și în proporții neobișnuite, avântul frazei, amestecul tragicului cu comicul cel mai autentic (act IV), sensul de simbol al eroilor principali și lirismul revărsat din plin, sunt numai câteva caracteristice romantice. Totuș pentru simțul rafinat al privitorului modern, multe părți ale piesei, rămân artificiale. Insuși instrumentul răsbunării, scrisoarea de probă, dictată lui Ruy Blas, e un mijloc banal de comedie ușoară. — În franțuzește ceea ce-i dă un deosebit farmec lui Ruy-Blas, e forma intraripată a verburilor lui Hugo. — O traducere oricât de fidelă nu poate reda însă, întreg tezaurul poetic pe care-l ascund. Acest lucru se simte și în traducerea, învechită pentru limba de azi, a lui Ollănescu-Ascanio, uneori chiar supărător de corectă. Interpretarea precum și jocul, deși

lipsite în unele locuri de măreția recerută, au fost mulțumitoare. În rolul titular, dl Zaharia Bârsan — nițel răgușit — a creat un erou de proporții mari, în deosebi în energica evadare romantică din scena plină de satiră mușcătoare, pe care-o are cu nobilimea în act. III. Sublinierea cu gesturi aspre și scurte a conținutului de revoltă morală, a fost măiestru redată. Dnii Neamtzu Ottonel și Vasilescu au dat în actul IV. câteva scene demne de comicul greu, robust și nesubtilizat, — chiar violent uneori — al lui Hugo. Res-

tul interpreților, atunci când nu au fost sub așteptările publicului, au rămas doar în onestă mediocritate, în afară de câteva momente de licăriri. Vina e și a traducerii învechite. Decorul grandios, dar totuși prea redus la anumite situații, s'a integrat în mod fericit conținutului. Prin strălucirea lui și a costumelor, în sensul regisorial al cuvântului, spectacolul a fost dinte cele mai reușite. Petru o piesă care reprezintă o epocă literară, am fi așteptat însă ceva mai mult.

Teofil Bugnariu.

SEPTIMIU POPA: SĂRUTUL CEL MAI DULCE și alte povestiri. BIBLIOTECA „DIMINEAȚA“.

Al doilea volum al dlui Septimiu Popa: „Sărutul cel mai dulce“, e plămădit din acelaș aluat sufletesc ca și *Povestiri-le* despre cari am vorbit în coloanele acestei reviste. Acelaș e stilul și aceeași e și atmosfera în care sunt împletite povestirile și schițele dsale. Deși e la a doua carte literară, critica noastră n'a văzut încă în domnul Septimiu Popa, oricât ar fi de risipit prin reviste, un talent care și-a dat măsura putințelor sale în schițe bine conturate, stăpânite de un colorit fraged și tineresc. S'a întâmplat și cu dsa ceea ce s'a mai întâmplat și cu alte talente ardelenesti. Ce bine poate doar aduce un popă ardelen în scrisul românesc? Și cu toate acestea, deși nu-i înregistrat pe răboj de critica oficială, dl Septimiu Popa e un scriitor remarcabil. Scrisul dsale oscilează între schița ușoară de situații, presărată cu glume și zimbete poznașe, și între povestirea curgătoare, uneori lunecând printre prea multe flori de stil, dar redusă la un sâmbure simplu de întâmplări. Atunci când încearcă genul nuvelei mai largi și mai puțin subiective, literatura dlui Popa îl atinge numai, dar rămâne tot în limitele povestirii, căci pentru o creație obiectivă zidită pe observație îi lipsesc mijloacele.

Dl S. Popa, este astfel unul dintre povestitorii cei mai prețuiți ai

actualei generații de scriitori ardeleni cari n'au descălicat peste Carpați. Un povestitor care știe să dea întâmplărilor mărunte și banale uneori din cari își modelează bucățile literare, un farmec deosebit și o cuceritoare căldură. Să luăm bunăoară schița: „La circ“. Care-i subiectul? O mamă săracă stă cu cei doi copii ai săi în fața unui circ. În jurul ei e lume multă și veselă care va intra la reprezentație. Ea nu-și poate duce copilașii căci nu are bani. Clownul care face propagandă, ațâță tot mai mult curiozitatea lumii, și copiii după fiecare vorbă ispititoare zic: auzi mamă? Ea aude, și i-se rupe inima de durere. Un domn înduioșat, care-i vede, vine și le dă 4 lei să intre. Mama privește banii și gândește ce mâncare bună ar putea să cumpere cu ei, dar să nu strice bucuria copiilor îi duce în circ. — Subiect de toate zilele, de care întâlnești la fiecare colț de stradă: O mamă săracă cu doi copii; un domn milos care-i dăruiește. Și totuși din acest subiect banal, ce schiță drăguță și plină de duioșie rară și discretă a ieșit de sub condeiul dlui Popa. Câteva crâmpete vor arăta cum își construiește dsa dintr'un material atât de redus dar cu miez, schițele și povestirile, cum în câteva linii reușește să dea conturile unui desen clar. „Cu ochii ațintiți înspre clown îi urmăreau

toate gesturile, îi sorbeau fiecare cuvânt și râdeau din adâncul inimii. O femeie înaltă și uscățivă, cu o brajii galbeni, cu amândouă mâinile așezate pe umerii lor îi privia mulțumită și râdea când vedea că râd ei. Era mama lor. Când își întorceau căpșoarele înspre dânsa, le zâmbia și cetia în ochii albaștri ai fetei strigătul de bucurie: — Auzi mamă!“. Clownul ispitește mereu sufletul copilașilor și această ispitire e dusă în mod ascendent și în schiță, — și fiecare îndemn al clownului scoate din sufletul copilașilor săraci un rugător și înduioșător, auzi mamă! care se înfige tot mai adânc în inima femeii. — „Vreți să vedeți pe omul cu capul de oțel și pe șarpele cu picioarele de plumb? Dar pe Minodora cea cu părul de aur, care înghite șarpele din trei înghițituri? Dar pe moima care ghicește norocul fetelor? Dar pe luptătorul dela Mississippi, care ține pe brațe șapte crocodili? Onolioliolio! Buff. — Auzi mamă!“ Și așa mai departe povestea se nchiagă înaintea, curgând într'un stil adecvat fondului și împrejurărilor. Așa curg, tot cam în aceeași ritm și celelalte bucăți ale volumului. Pentru situațiile ei posnașe și pentru bobul cald de amintire care tremură undeva departe în dosul acțiunii, amintim „O mică feministă“ precum și „Istoria din alte vremuri“ cu desgroparea unor apuse vremuri din școlile Blajului. Plină de zimbet ușor și blând „Sărutul cel mai dulce“, „Chibritul fermecat“, și „A fost odată“. De remarcat obsesia gradată a clopotelor cari îl urmăresc pe Mișcu din „Degetul lui Dumnezeu“. Totuși la înălțimea unei arte covârșitoare, nu se ridică literatura dlui Septimiu Popa. Povestirile dsale, prin însăși natura lor, nu îți aruncă în pragul sufletului stăruitoare întrebări sau probleme mărețe prin adâncimea lor. Nu te frământă și nu te tulbură ci se strecoară liniștit în tine ca și odihna binefăcătoare, prelingându-se în suflet potolit și blând. De-aceea literatura dlui Popa poartă în miezul ei o notă pronunțată de *familiaritate*, fiind mai mult distractivă și adresându-se nu atât cetitorului rafinat, cât celui ce caută în carte o clișă de seninătate. Se impune însă o constatare. Când un scriitor își tipărește și al doilea volum, se cercetează de obicei cât și cum a progresat față de întâiul. Ne-am pus și noi această întrebare în fața „Sărutului cel mai dulce“ și trebuie

să mărturisim, că nu am dat de progrese cari să apară la prima vedere. Se pare că talentul dlui Popa e la un nivel constant și că în volumașul al doilea nu a dat bucăți cari să se ridice deasupra celor din întâiul. Putința dsale de creație s'a cristalizat și pentru acest volum în schițe și povestiri de aceeași valoare și chiar cu același procedeu tehnicuneori ca în „Povestiri“. Ceeace ar putea deveni cu vremea manieră, și aceasta ar fi o pagubă. Credem însă că bucățile noului volum, au fost scrise cam în același timp cu cele din Povestiri, și de aceea — deși valoroase, — nu arată un progres vădit față de acestea. Oricum, așteptăm desfășurarea progresivă a talentului dlui Popa, desfășurare în care credem. Va putea să ne-o dea în împrejurările de față? Vom vedea.

Teofil Bugnariu.

IGIENA NAȚIUNEI

de Profesor univ. Dr. Iuliu Moldovan

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român, s'a hotărât a înscrie în programul său de activitate ridicarea și a nivelului sănătății fizice și morale a poporului nostru. În acest sens, a înființat o *subsecție igienică și biopolitică*: Sarcina statului prin munca acestei subsecții se ușurează mult. Munca pe care trebuie s'o depue îndeosebi medicii, membrii „Astrei“ începe cu pregătirea terenului printre intelectuali. Pentru pregătirea masei intelectuale, s'a resimțit nevoia redactării unei biblioteci practice, care indirect va răspândi în popor cunoștințele *elementare despre legile biologice, cari ne conduc viața, despre urmările nerespectărilor și despre măsurile necesare pentru a garanta prosperitatea națiunii și a patriei*.

Titlul de mai sus este cel al primului număr din biblioteca de eugenie și biopolitică. Apare sub direcția prof. Dr. I. Moldovan, atât de cunoscut nu numai la noi ci și peste hotare ca, unul cu vaste cunoștințe practice în domeniul igienei sociale.

Lucrarea „Igiena Națiunii“, e, considerată ca un studiu introductiv, un plan de dezvoltare a atâtor probleme cardinale pentru viitorul națiunii noastre.

E scrisă concis, dar bogată în noțiuni și sfaturi de igienă, trebuie

cercetată cu deamăruntul de toți cei chemați a conduce destinele acestei țări cu un popor atât de viguros și bun.

Introducerea autorului e ea însăși de o importanță deosebită.

Din înșirarea însăși a titlurilor capitolelor lucrării acestea, se vede importanța studiului profesorului Dr. I. Moldovan.

Cap. I. *Eugenia, ereditatea și selecțiunea*,

Cap. II. *Problema populației*. O problemă de o importanță cardinală pentru viitorul neamului nostru îndeosebi. Forța numerică a poporului nostru trebuie susținută pentru acest motiv de calități biologice remarcabile.

Cap. III. *Aplicarea practică a Igienei Națiunii*. La baza măsurilor Igienei Națiunii stă incontestabil familia.

Aceste măsuri se pot sublinia:

a) *Igiena generală a căsătoriei și a vieții conjugale*.

b) *Scutirea familiei de infecțiuni ori intoxicațiuni (boli venerice, alcoolism), dăunătoare generației viitoare*.

c) *Eliminarea dela procreație a indivizilor cu defecte grave, ereditare, cari produc o deterioare calitativă a urmașilor*.

d) *Selecționarea spre procreare a elementelor cu calități superioare; ușurarea procreărilor*.

e) *Combaterea mortalității infantile, problemă de un interes într'adevăr vitală*.

f) *Evitarea severă a unui amestec nedorit de rase sau a unei concurențe tot nepoftite de rasă. E problema Imigrării, emigrării și colonizării interne...*

g) *Asigurarea celei mai bune validități a capitalului biologic național*.

h) *Inregistrarea și urmărirea stărei și evoluției acestui capital*.

i) *Educația eugenică*. Educația această integrală trebuie acomodată cu foarte mare prudență stadiilor de evoluție fiziologică. Și părinții și școala și biserică trebuie să educe individul ce învață să respecte legile și postulatele biologice. Autorul crede că e urgentă nevoie să se înființeze: *Un institut pentru biologie și igiena națiunii*, inzestrat cu absolut tot ce este nevoie pentru studiul trecutului nostru biologic și a dictării felului și mijloacelor acțiunii noastre biopolitice naționale.

Dr. Od. Apostol

CULTURALE

Șezătorile „Societății Scriitorilor Români. — Se pare că, cultura românească, vânzolică în cei șapte ani de după unire de o mulțime de curente, reîntre în epoca de cristalizare a direcțiilor, în care se afla într-o anumită măsură înainte de războiu și din care a fost clătinată de marele eveniment al unității noastre politice. În atmosfera de după unire, inundată de un justificat lirism, se ridică stâlpii de foc ai principiilor în jurul cărora soldații noi se înșiruie, unii îndemnați de glasul conștiinței, iar alții — și numărul acestora este mult mai mare — după interese. Semne despre zorii unei astfel de epoci de lămurire a noastră sunt cărțile apărute în ultimul an, în cari, dacă problema nașterii, dezvoltării și perspectivelor culturii și civilizației noastre nu sunt pe deplin rezolvate, ele sunt *puse* în discuție și preocupă serios „aristocrația” noastră intelectuală. Viața culturală a capitalei — ca în orice țară altă țară unde nefastul sistem centralizator adună în capitală cea mai aleasă parte a bunătaților provinciei — oglindește mai bine apropierea epocii de ridicare în conștiință a aspirațiilor noastre după o cultură, în care să grăiască demn și în spiritul veacului întreaga nație din cuprinsul hotarelor mărite. La „Institutul Social” al dlui D. Gusti a început seria de conferințe asupra Capitalismului, în care toate laturile problemei acesteia sunt dezbătute de specialiștii tuturor taberelor de idei. Problema este — credem — mult mai actuală și mai fundamentală pentru viața noastră culturală și socială decât cele discutate în anii precedenți.

O lămurire a tendințelor cari frământă cea mai importantă ramură a culturii noastre: literatura, vor încerca și cei șase conferențieri ai S. S. R. în cele șase șezători pe cari societatea le aranjează în Capitală. Și bine face S. S. R. că de astădată nu-și deschide șezătorile cu discursuri ocazionale, încărcate

cu floricele retorice ale căror petale se scutură a doua zi după ascultare, cum s'a făcut cu ocaziunea unora dintre turneele provinciale ale anilor trecuți. Fiecare dintre cele șase șezători reprezintă câte o grupare principală din literatura noastră în frunte cu teoreticianul ei recunoscut. Iată seria conferințelor I. (30 Ianuarie) *Octavian Goga*: Ideea națională în literatură; II (6 Februarie) *M. Dragomirescu*: Știința literaturii; III (13 Februarie) *E. Lovinescu*: Poesia nouă; IV (20 Februarie, *Al. Tzigara-Samurcaș*: Arta populară și literatura; V (27 Februarie) *M. Ralea*: Poporanismul în literatură; VI (6 Martie) *Nichifor Crainic*: Tradiționalismul.

Sperăm că S. S. R. nu ne va lăsa să culegem ideologia literaturii noastre din mutilările dărilor de seamă ale gazetelor; editarea tuturor conferințelor, în jurul cărora să se grupeze părți alese din operele scriitorilor din grupările respective, ar constitui un frumos almanah al ei.

O școală de Belle-Arte în Cluj. — În pezența d-lui Alexandru Lapedatu, ministrul artelor și cultelor, s'a inaugurat în 17 Ianuarie școala de Belle-Arte din orașul nostru, sălășluită deocamdată în pavilionul din parc. Un gând al Consiliului Dirigent, satisfăcând o necesitate simțită a regiunii de dincoace de munți, a luat astfel ființă prin conlucrarea morală și financiară a ministerului artelor și a primăriei locale. Se vor pregăti aici viitorii profesori de desam din învățământul secundar, — scopul mai utilitarist al școlii, și se va sprijini, prin puțină tehnică și prin pildă teoretică, dezvoltarea talentelor înăscute pentru o creație superioară în domeniul artelor plastice, — scopul ei mai idealist. Tânăra școală de arte plastice din capitala Ardealului mai are însă o menire. Din elementele străvechi ale artei decorative populare din această regiune și din realizările artei culte de până acum, ea va trebui să studieze sensibilitatea plastică specifică a regiunii,

stilul artistic al regiunii, și în cadrul firesc de manifestare, în virtutea aceluiași principiu al regionalismului cultural creator, să înfăptuiască o evoluție a acestui stil, prin selectarea elementelor lui și prin perfecționarea lor tehnică. Insuși patrimoniul artistic al neamului va ieși sporit din această lucrare și înălțat în valoare estetică.

Se pare că chiar la numirea corpului didactic al școlii s'a avut în vedere această necesitate de ordin mai înalt, căci profesorii, în marea lor majoritate sunt artiști de origine ardeleană, pregătiți în parte la institutele speciale din țară, dar mai ales la institute similare din țări apusene. Mai însemnăm că cei mai mulți dintre ei sunt din prima vârstă bărbătească, tineri cari își vor merita alegerea mai mult din străduința lor viitoare, decât din realizarea — de altfel destul de frumoasă și de promițătoare — de până acum. Intre ei, alături de elanul lor exuberant, pictorul Alex. Pap, directorul școlii, aduce calmul și experiența încercată a unei vârste mai mature, care și-a avut epoca ei de glorie.

Expoziția Maria Drăgan — Cabadaieff. — Sala Prefecturii adăpostește iarăși o expoziție de pictură românească. Faptul e îmbucurător, pentru că expoziții — deși d-l *D. Cabadaieff* e bulgar de naștere, însă e român prin acclimatizare și sentimente — frământă, în plastica colorilor și în tăietura dessemnului, pământul nostru în linia tradiției noastre artistice. Dna *Maria Drăgan* se mărginește în marea parte a tablourilor sale la portret, făcând astfel abatere dela preferințele femeilor-pictori pentru flori.

Amândoi sunt *continuatori*, nu *revoluționari*. Vis-a-vis de intrare isbește tabloul (singurul al) dlui Cabadaieff: *Ne unim cu țară mamă*. Este păr. I. Lupaș, în odăjdii, înălțând crucea peste capetele descoaperite ale credincioșilor, cari își strâng rândurile în juru-i c'o vie mișcare. Pete de soare însuflețesc acel grup pur ortodox, străluminând frunți și brațe: fruntea „preotului cu crucea'n frunte” nu lucește în raze. Să fie un simbol? Deobiceiu frunțile apostolilor sunt limpezi. Variind originea luminei, altă impresie ar fi lăsat, nepierzând nici peisajul de un verde fraged, deci crud, primitiv ca poporul, nici compoziția ingenioasă, dar cam nevro-similă.

Dna Maria Drăgan expune o serie de portrete și alte studii, de o egală forță. Subiectele, în majoritate: capete de expresie. Bătrâni, bătrâne, țigănci (cea dela Nr. 18 este foarte bună), fete tinere (ex. „Fata dela Ineu”, cu un clasic profil grec, încălzit de surâs românesc), nuduri — feminine, bineînțeles —, dintre cari remarcăm Nr. 5: „Pe divan”, unde carnea arată loviturile vieții, și în urmă, naturi moarte și vreo două peisagii. Școala dsale se recunoaște cu ușurință: Baia-Mare. Colonia aceea de artiști și artiste, cari petrec fie numai o vară, fie ani întregi acolo, a dat reale talente. Și dna Drăgan are talent. Abstracție făcând de alegerea modelurilor, prețuită numai pentru scrutarea climatei ideologice a artistului, tratarea fețelor omenești, așa cum este prinsă într'un desemn fidel și suflată cu viața colorii, are o *empreinte artistique*. O lume superioară comunică din tablourile expuse, amintind că viața nu e toarsă din interese, ironii, abrutizații, meschinade, etc. Considerată prin ochiul acestei pictorese, ea câștigă în *eticitate*... Și atunci ținta e ajunsă, căci numai astfel se garantează durabilitatea.

*

Note pe marginea unei noi reviste craiovene. Neastâmpărul și dorința de afirmare grabnică și violentă, e o caracteristică a tineretii. Fiecare nouă generație se crede neînțeleasă și persecutată de ceea care-i premerge, și luptă să se impună prin propriile ei forțe și mijloace. Indeoșebii în literatură. Idealul fiecărui grup de tineri cari au încercat ispititoarea armonie a versului, e revista. Să ai o revistă a ta, în care să-ți desfășuri larg posibilitățile sufletești și prin care să te afirmi! În anii din urmă, revistele literare înregistrează tot mai multe apariții tinerești. Luați bibliografia unei publicații periodice și observați marele număr de reviste noi. Cantitativ, din tot ce apare periodic, cel puțin 60% le formează revistele cu trecut de un sau doi ani. Când moare una, se naște alta, dar anul înregistrează cel puțin 10 reviste: anul I. no. 1. Această bogăție de hârtie tipărită, dacă uneori aduce lucruri bune și nădejdi de care se poate ținea samă, alteori în schimb e numai motiv de serioase îngrijorări. Aspectul din urmă îl are și noua revistă craioveană, bogată

în... pretenții, „Crainicul” care pentru limba românească este — și nu greșim — pe aceeaș scară, dacă nu și mai jos, cu „Pardon”-ul și „Revista Galantă” a lui Ig. Hertz. Dincolo de fițuica tipărită, banală și ambițioasă, vedem par'că tendința parvenirii repezi și în domeniul literar. Nu o fi „Crainicul” prima revistă de felul ei, dar ni se pare că e apogeul acestui fel de manifestare. Cuvântul prim spune: „Apărem din nevoia afirmării propriilor noastre talente” deși „știm ce ne așteaptă. Aceeași indiferență, aceeaș ironie din partea publicului, care a făcut pe mulți să-și piardă nădejdea în speranțele lor”. (sublinierea e a noastră). Se mai spune că revistele „pedante” din Craiova nu se gândesc la începători și că-i persecută, deci începătorii își scot revista lor. Urmează să vedem întrucât „propriile talente” au „nevoie de afirmare” și întrucât sunt... talente. Cetirea materialului publicat e edificatoare în această privință. Pornind chiar dela cuvântul prim și până la ultima filă, nu dai nici măcar de un singur strop de poezie. Versuri (sic) curioase ca:

„Și crengile-și scutură plopii...

Doar o licărire se vede prin ușe

Și apoi se pierde în multa cenușe”

sau: „Căsuța ce-ți va povesti în noapte de dorurile mele amin” (1?) și multele ciudățenii de limbă la cari se adaugă și monstruoase greșeli de tipar, te fac să petreci bine. Ce ziceți bună oară de versurile vrednice de antologia... „micului dor” pe cari un domn redactor le debitează „ca un drumeț pribeag și motancolic” (sic!): „Mi-aduc aminte că i-am șoptit, că de amor eu sunt vrăjit, și-al ei voi fi pe veci iubit”, etc., etc....

Dincolo de zimbetul care te stăpânește când cetesti „Crainicul” simți însă o adâncă deprimare și durere sufletească. Ce limbă vor fi vorbind oare acești tineri cari se declară singuri „talente”, când scriu în halul acesta? „Pedantele” reviste craiovene se pare că au tot dreptul să nu să gândească la acești „tineri începători”.

Nu ne-am fi ocupat atât de această revistă dacă ea nu ar aduce ecoul unei îngrijitoare stări a lucrurilor. Singure coșurile redacționale cunosc formidabilul asalt al talentelor cari umplu pagini ca ale „Crainicului”. Cazul nu ar fi meritat atâta luare aminte, dar am

făcut-o din respect pentru cealaltă parte a tinerimii, și pentru mult încercata noastră limbă.

Undeva departe auzi par'că dureroasa muștrare a vremurilor trecute: „Mult e dulce și frumoasă”...

*

CONCURS. Prezidenția corului „Gutenberg” din Cluj publică un nou concurs pentru textul unei poezii de veselie (cântec de vin) și pentru textul unei poezii funebre ateiste, cari să nu fie mai lungi decât cel mult 12 șire și cari să se poată pune pe note. Terminul de concurs: 20 Februarie 1926. Lucrările se vor înainta, conform uzului de concurs, pe adresa: Corul „Gutenberg”, Cluj, Str. Memorandului 23, indicând pe adresă: „Lucrare pentru concurs”. Pentru fiecare text în parte se statoresc câte două premii. Premiul I: 250 lei, premiul II: 100 lei, de fiecare poezie. Toate lucrările intrate la concurs devin proprietatea corului „Gutenberg”, indiferent dacă sunt sau nu premiate.

BIBLIOGRAFIE

REVISTE

Societatea de mâine an III No. 3, Cluj.
Salonul literar an I No. 9 Arad.
Foiaia Tinerimii an X No. 2 București.
Arhivele Olteniei an IV No. 21—22 Craiova.
Făt Frumos an I No. 1 Suceava.
Banatul an I No. 1 Timișoara.
Infrățirea Românească an II No. 6 Cluj.
Comoara Satelor an III No. 9—10 Blaj.
Răsăritul an VIII No. 4 București.
Iadernul an III No. 3—4, 5 Târgul-Mureș.
Transilvania Sibiu.

CARTI

Leca Morariu: De-ale lui Creangă. Glasul Bucovinei, 10 lei.
Leon Feraru: Maghernița veche. „Cartea Românească” București, 35 lei.
Preot Pompeiu Morușca: Femenism și feminitatea în lumina evangheliei. Sibiu Tip. Arhidiecezană. 30 lei.

SCRISORI DELA REDACȚIE

Căminul Cultural, Simeria. Provocarea vi s'a trimis din greșală. Nu mai aveți nimic de plătit pe anul 1925.

Simion Costinovici. Abonamentul trimis în Iulie 1925 nu l'am primit. Rugăm reclamați cu recipisa la postă.

Andrei V. Câmpeanu. Am primit dela Dtră sumă de 100 lei.

Gheorge Pernea. Pe anul 1926 am trecut din cei 120 lei 100. — Mai aveți prin urmare de plătit încă 200.

Todoran I. Emil. Abonamentul Dtră este achitat pe anul 1925.

D-ra Boncota Marioara. Am primit cei 300 lei pt. abonament.

Maria Puiu. Am primit banii. Pe anul trecut abonamentul Dtră este plătit întreg.

Ioan Traian. Am primit dela Dtră suma de 300 lei.

Liceul P. Maior, Gherla. Confirmăm primirea sumei de 300 lei, abonament pe anul 1926.

A A P Ă R U T**EDIȚIE 1925-26**

ANUARUL ROMÂNIEI

PENTRU COMERȚ, INDUSTRIE, MESERII ȘI AGRICULTURĂ

EDITURA **RUDOLF MOSSE** SOC. ANON.

BUCUREȘTI

BULEVARDUL ACADEMIEI No. 4

TELEFON:

64/41, 57/88, 77/05.

Un volum de apr. 3.000 pagini
*cuprinzând peste 1,000.000 adrese ale comercianților, industriașilor,
fabricilor, medicilor, avocaților, etc., etc.*

ANUARUL ROMÂNIEI

*mai cuprinde numeroase date în legătură cu industria și comerțul țării,
o hartă a României-Mari, noua împărțire administrativă,
tariful vamal, etc., etc.*

ANUARUL ROMÂNIEI

*este primul mare anuar într'adevăr complet, de o netăgăduită valoare
pentru toți comercianții și industriași, absolut necesar
la plasarea produselor lor și stabilirea
de noi legături de afaceri.*

PREȚUL UNUI EXEMPLAR LEGAT ÎN PÂNZĂ LEI 3000